

NORSK GROTTFORBUND NORWEGIAN SPELEOLOGICAL SOCIETY

Postboks 1301
N-8602 MO

Medlem av: **UIS, Union Internationale de Spéléologie**
attaché a l'UNESCO, cat. B

Medlem av: **FORF, Frivillige Organisasjoners
Redningsfaglige Forum**

Bankkonto 4516.12.77650
Org.nr. 983 664 423
<http://www.speleo.no/>
ngf@speleo.no

Deres ref:
2009/2878

Vår ref:
\grott. Kongsberg \2009

Dato:
22. juni 2009

•
Fylkesmannen i Buskerud
Postboks 1604
3007 DRAMMEN

FORVALTNINGSPLAN FOR SANDÅGROTTA, SANDÅGJELET OG KRONA NATURRESERVATER I KONGSBERG KOMMUNE.

Norsk Grotteforbund (NGF) viser til deres høringsbrev av 20.05.2009 Høring på utkast til forvaltningsplan for Sandågrotta, Sandågjelet og Krona naturreservat i Kongsberg kommune. Norsk Grotteforbund er meget positive til at det nå skal utarbeides forvaltningsplan for disse verdifulle grotteområdene og gir med dette sin uttalelse til forslaget.

Vår uttalelse er delt i 6:

1. Om Norsk Grotteforbund og vårt arbeid for grottevern
2. Karst- og grotteforekomster innenfor området
3. Vernebestemmelser
4. Forvaltningsplanen
5. Norsk Grotteforbunds uttalelse til utkastet til forvaltningsplan for Sandågrotta, Sandågjelet og Krona naturreservat i Kongsberg kommune
6. Forhold som gjør norske grotter verneverdige

1. OM NORSK GROTTFORBUND OG VÅRT ARBEID FOR GROTTVERN

Norsk Grotteforbund er et nasjonalt samarbeidsorgan for enkeltpersoner og lokalorganisasjoner som driver med grotting. NGF har arbeid for vern av grotter og karstforekomster som en del av sin formålsparagraf, jf. §§ 3 og 4 i våre vedtekter. Uttalelsen gis med bakgrunn i våre vedtekter, se: www.speleo.no/vedtekt.htm og i vedtak på årsmøtet i 1992.

Norsk Grotteforbunds vedtekter.

Norsk Grotteforbund har grottevern som en del av sitt formål. I vedtektenes §3 FORMÅL står det:
"NGF skal generelt virke for:

-...

-...

-Grottevern.

- ..."

I vedtektenes §4 GROTTEETIKK står det:

"NGF og NGFs medlemmer forplikter seg til:

-Å verne alle grotter mot miljøfremmed ferdsel, og å begrense ferdselen i sårbare grotter.

-Å følge lover og regler som gjelder for fredede grotter. Disse lover og regler skal være retningslinjer for ferdsel alle grotter, enten de er fredet eller ikke."

Vedtak på Norsk Grotteforbunds årsmøte i 1992.

Til årsmøtet i Norsk Grotteforbund i 1992 hadde et utvalg, det såkalte Grottevernutvalget, lagt frem 2 forslag til avstemming. Det første forslaget gjaldt vernepolitiske uttalelser. Forslaget var som følger (gjengitt fra Norsk Grotteblad nr. 25) og ble enstemmig vedtatt:

1. *Årsmøtet i Norsk Grotteforbund (NGF) mener at det haster med å få utarbeidet, vedtatt og gjennomført en verneplan for grotter. I påvente av verneplanen anbefaler årsmøtet at myndighetene snarlig iverksetter midlertidig vern av de mest sårbare grotteforekomstene.*
2. *NGF går inn for at et utvalg av de mest verneverdige og sårbare grotteforekomstene blir stengt for all ferdsel, herunder også for NGF's medlemmer. Enkelte unntak, f.eks. for vitenskapelige undersøkelser, kan forekomme.
I tillegg vernes et utvalg av andre grotter. Ferdsel i disse kan tillates etter nærmere retningslinjer.*
3. *NGF forventer å få være med i diskusjonen om hvilke grotter som skal vernes i en verneplan og om vilkårene i verneplanen."*

2. GROTTE- OG KARSTFOREKOMSTER INNENFOR OMRÅDET

Det aktuelle området inneholder både karstlandskap og kalksteinsgrotter. Det er mange kjente grotter innenfor reservatene og det er rimelig å regne med at det også finnes en del ukjente. Grotter og karst dannes i kalkførende bergarter, i områder med kalkførende bergarter er det alltid muligheter for å finne nye, verdifulle grotter og karstforekomster. Karst og ikke minst grotter er meget sårbare og representerer både estetiske og forskningsmessige verdier, se avsnitt 6 nedenfor. Verdier i grottene kan bli skadet/ødelagt både av souvenirjegere, industri- eller utbyggingsvirksomhet eller ren og skjær vandalisme. Kunnskapen om karstforekomster og grotter i de aktuelle områdene er spredt på flere tilfeldige personer, men heldigvis ikke så ustrukturert og spredt som for mange andre grotteområder i Norge.

3. VERNEBESTEMMELSER

De 3 reservatene er vernet gjennom hver sin verneforskrift. Som det står i høringsbrevet gir verneforskriftene rammene for forvaltningsplanen, og det kan ikke utformes bestemmelser i forvaltningsplanen som ikke har hjemmel i verneforskriften.

Selv om denne høringen gjelder den foreslåtte forvaltningsplanen vil Norsk Grotteforbund gi noen innspill ang. verneforskriftene. NGF mener det er viktig med gode vernebestemmelser som gir grottene i området et effektivt vern mot ødeleggelse. Bestemmelsene må gjelde både inne i selve grotta, i åpningen og i området utenfor som det er naturlig å se sammen med grotta.

Grotter og karst innenfor et eksisterende verneområde er beskyttet mot veitbygging, oppdemming, steinbrudd og andre fysiske inngrep. Men i hvilken grad vernet gir beskyttelse mot ødeleggende ferdsel er etter det NGF forstår, avhengig av type vern, geografisk område, vernebestemmelser m.v. Som eksempel nevnes følgende fra kapittel IV i den eksisterende verneforskriften for Saltfjellet nasjonalpark:

Om landskapet:

- 1.1 *.... Det er forbudt å bryte løs stein, mineraler eller fossiler, det samme gjelder uttak av slikt materiale for salg. Grotter og karstforekomster er vernet mot naturinngrep og beskadigelse av enhver art. Det er forbudt å fjerne materiale eller forekomster fra grottene.*

Denne bestemmelsen er helt i tråd med Norsk Grotteforbunds vedtekter.

Fylkesmannen i Troms sendte 30. januar 2009 sin tilråding til forslaget om opprettelse av Rohkunborri nasjonalpark i Bardu kommune til Direktoratet for naturforvaltning. I §3 punkt 1.1 i både dette forslaget og i DNs tilråding om opprettelse av Sjunkehatten nasjonalpark (se nedenfor) står det konkret at området er vernet mot fjerning eller ødeleggelse av inventar i grotter.

Norsk Grotteforbund mener at et forbud mot fjerning av **alt** inventar fra grottene, ikke bare organisk materiale, så snart som mulig må innarbeides i verneforskriftene for Sandågrotta, Sandågjelet og Krona naturreservat.

I punkt IV i alle verneforskriftene står det at *Organisert idrettsutøvelse, teltslagning og bålbrekking er forbudt*. Det er imidlertid ikke noe forbud mot organisert turlagsvirksomhet i området eller i grottene. I Direktoratet for naturforvaltnings brev til Miljøverndepartementet av 26.02.2008 om opprettelse av Sjunkehatten nasjonalpark i Nordland, er det i vernebestemmelsenes § 6.5 et generelt forbud mot organisert ferdsel i grotter. Med unntak av i 2 navngitte grotter krever organisert ferdsel i grotter særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten.

Norsk Grotteforbund mener at et lignende forbud mot organisert turlagsvirksomhet så snart som mulig må innarbeides i verneforskriftene for Sandågrotta, Sandågjelet og Krona naturreservat.

Det er meget sannsynlig at det senere vil bli oppdaget nye grotter i området, der det vil være nødvendig med særskilte vernebestemmelser. Det kan også oppstå situasjoner hvor det er behov for umiddelbare, strengere tiltak ut over generelle og spesielle bestemmelser for å beskytte kjente grotter. Vi mener derfor at verneforskriften må gi myndighetene anledning til å i ettertid sette i verk midlertidige tiltak, om nødvendig å stenge en grotte fysisk, jfr. vedtaket på NGFs årsmøte i 1992.

4. FORVALTNINGSPLANEN

Norsk Grotteforbund støtter de 3 tre grunnleggende forvaltningsmålene:

- *Forvaltningen av de tre reservatene skal bidra til å sikre særmerkte karstfenomener og sårbar grotteøkologi for framtida. Den skal og sikre at det sedimentasjonsmiljøet som er skapt gjennom tusener av år inne i grottene, sikres for viktige forskningsformål om tidligere tiders geologi, klima, flora, fauna, og kanskje også kulturhistorie.*
- *Forvaltningen skal også sikre at besøkende skal få en forståelse for disse verdiene, blant annet gjennom kontrollert tilrettelegging i deler av reservatområdet og ved å sette opp informasjonsskilt*
- *Forvaltningen skal sørge for at skogsamfunnene innafor reservatarealet i størst mulig grad bevares upåvirket, og tiltak som påskynder en utvikling mot en "naturtilstand" prioriteres.*

Grottemiljøer over hele verden har anerkjent følgende regler for skånsom ferdsel i grotter:

- *Ta ingenting – bare bilder.*
- *Etterlat ingenting – bare fotavtrykk (og knapt nok det).*
- *Drep ingenting – bare tid.*

NGF ønsker at intensjonene i disse reglene blir innarbeidet i forvaltningsplanen eller aller helst i vernebestemmelsene. Vi må imidlertid innrømme at reglene ikke etterlevs absolutt. Det er f.eks. alminnelig akseptert å etterlate tau og slynger og annet utstyr til senere bruk for seg selv og andre. Dette er ikke noe problem hvis "senere bruk" er en ny tur 14 dager senere hvor alt blir tatt ut. Annerledes blir det hvis utstyret etterlates på ubestemt tid uten bestemte planer for når og av hvem det skal fjernes, da risikerer man at utstyret blir liggende for til slutt å ende opp som søppel. Innsetting av

bolter gir små permanente merker i fjellet. Det er også vanlig at man under oppmåling av grotter markerer enkelte målepunkt slik at merket blir stående i årevis. Dette er imidlertid sjelden ansett som noe problem, NGF mener dessuten at vernebestemmelsene bør inneholde generell dispensasjon for mindre, nødvendige tiltak som følge av vitenskapelig arbeid (f.eks. markering av målepunkt i forbindelse med oppmåling). I trange og svært sårbare grotter bør det vurderes forbud mot bruk av carbidflamme, slik det er visse steder i England. Avføring fra mennesker anses som forøpling og er uønsket selv om det graves ned, og bør ikke aksepteres i grotter.

NGF mener at det i tillegg til generelle bestemmelser som gjelder alle grotter innenfor verneområdet, er viktig å ha spesielle bestemmelser tilpasset de mest verdifulle grottene. Vi tenker her bl.a. på bestemmelser som vil begrense ferdselen i enkelte, spesifiserte grotter, jfr. vedtaket på NGFs årsmøte i 1992. De spesielle ferdselsforbudene forvaltningsplanen legger opp til er derfor helt i tråd med NGFs syn.

NGF mener det vil være en fordel om forvaltningsplanen inneholder en bestemmelse eller en anmodning om at rapporter eller notater om nye grotte- og karstregistreringer innen verneområdet sendes forvaltningsmyndigheten.

5. NORSK GROTTFORBUNDS UTTAELSE TIL UTKASTET TIL FORVALTNINGSPLAN FOR SANDÅGROTTA, SANDÅGJELET OG KRONA NATURRESERVAT I KONGSBERG KOMMUNE

På grunnlag av det ovenforstående gir Norsk Grotteforbund følgende uttalelse når det gjelder innholdet i verneforskriftene og forslaget til forvaltningsplanen:

- 1. NGF mener at verneforskriftene må inneholde generelle bestemmelser for alle karst forekomster og alle kjente og ukjente grotter innenfor verneområdet. Bestemmelsene må gjelde både inne i selve grotta, i åpningen og i området utenfor som det er naturlig å se sammen med grotta. Bl.a. bør følgende allment anerkjente regler for skånsom ferdsel i grotter innarbeides i vernebestemmelsene:**
 - Ta ingenting – bare bilder.*
 - Etterlat ingenting – bare fotavtrykk (og knapt nok det).*
 - Drep ingenting – bare tid.*
 - 2. Norsk Grotteforbund mener at et forbud mot fjerning av alt inventar fra grottene, ikke bare organisk materiale, så snart som mulig må innarbeides i verneforskriftene for Sandågrotta, Sandågjelet og Krona naturreservat.**
 - 3. Norsk Grotteforbund mener at et lforbud mot organisert turlagsvirksomhet så snart som mulig må innarbeides i verneforskriftene for Sandågrotta, Sandågjelet og Krona naturreservat.**
 - 4. NGF mener at vernebestemmelsene må gi myndighetene mulighet til å i ettertid iverksette midlertidige eller permanente tiltak for å beskytte nyoppdagede forekomster eller iverksette strengere tiltak i kjente, sårbare grotter Verneforskriften må inneholde muligheten for å om nødvendig forby all ferdsel og/eller stenge grotta fysisk i påvente av en egen verneplan for grotter.**
 - 5. NGF mener at forvaltningsplanen bør inneholde en bestemmelse eller en anmodning om at rapporter eller notater om nye grotte- og karstregistreringer innen verneområdene sendes forvaltningsmyndigheten.**
-

6. FORHOLD SOM GJØR NORSKE GROTTOR VERNEVERDIGE.

Nedenfor beskrives 6 av de forhold som gjør norske grotter verneverdige:

1. Grotter inneholder mange spesielle geologiske forekomster, som ofte er unike for grotter. Her nevnes dryppstein, månemelk (et såkalt "halvorganisk" og osteaktig stoff), vannroderte steiner, vannroderte fjellvegger m.v. Disse har det ofte tatt flere tusen år å danne, samtidig er de ofte meget lette å ødelegge.
2. Forskning har vist at grotter er unike databaser for kunnskap om hvordan klima, fauna, flora og isbreer har utviklet seg i Norge (og i andre land) gjennom de siste millioner år. Denne kunnskapen kan tilegnes fra i hovedsak 2 kilder: Ved studier av sedimenter og andre levninger i grottene og ved å studere alderen på speleothemer (dryppstein) i grottene.
 - A. Det er meget vanskelig å finne sedimenter på landoverflaten i Norge som er eldre enn siste istid. Bare på meget beskyttede steder og der hvor iserosjonen har vært liten, f.eks. i grotter, har det vært mulig for eldre sedimenter å bli bevart frem til vår tid. Et godt eksempel på dette er isbjørnknoklene som ble funnet i ei grotte i Kjøpsvik i 1991, se fotokopi fra Nordlands Framtid lørdag 8. januar 1994. Disse knoklene har siden blitt datert til å være 115.000 år gamle. Et annet eksempel på historiske funn i grotter er den 2900 år gamle bålplassen som i 1994 ble funnet i ei grotte i Ofoten-området, se kopi av artikkel i Aftenposten 20.05.1996.
 - B. Studier av en fossil dryppstein fra Rana (datert til ca 1/2 million år vha. den såkalte Uran-serie dateringsmetoden) har fortalt oss at vi hadde tre på hverandre følgende varme perioder (mellomistider) hvor det var furu- og bjørkeskog under klimabetingelser som til dels var bedre enn i dag.
3. Mange grotter har med sitt absolutte mørke og ofte lave energitilgang utviklet spesielle økosystemer. De norske hule-økosystemene er foreløpig lite undersøkt. Vi kan forvente at disse økosystemene, små og store, kjente og ukjente, vil være svært følsomme for forstyrrelser.
4. Mange grotter har blitt brukt til gravkamre og inneholder dermed store arkeologiske verdier. Et eksempel på dette er Daumannshola på Fauske, se kopi av artikkel fra Norsk Grotteblad nr. 34.
5. Grotter er viktige som vannreservoar og grunnvannskilder og grottevann kan være viktige for å spore ev. forurensninger. Videre så kan vann i grotter være viktige som indikatorer for generell vannkvalitet. Grotter kan også være en meget gunstig plass for å forske på vannkvalitet, vannforurensning osv.
6. Selve eksistensen av grotter, deres beliggenhet og retning m.v. kan gi mye informasjon om tidligere tiders klima og istider. Slik informasjon er vanskelig å få fra andre kilder. Dette gjør at selve området der det finnes grotter er verneverdig i seg selv.

Avsluttende merknader.

NGF vil til slutt oppfordre Fylkesmannen i Buskerud til alltid å være oppmerksom på og ta hensyn til grotter og de verdier de representerer, i sitt arbeid. Vi vil også oppfordre Fylkesmannen til å ta initiativ til å få utarbeidet en verneplan for grotter. Dette er noe NGF har ivret for lenge, jfr. bl.a. vedtaket på årsmøtet i Norsk Grotteforbund i 1992.

For de som skal gi uttalelse til denne saken er det viktig å se de eksisterende verneforskriftene for Sandågrotta, Sandåkjelet og Krona naturreservat. Dere burde derfor gjort oppmerksom på at forskriften er tilgjengelig under www.lovdata.no.

Med vennlig hilsen

Anders Westlund
Nestleder i Norsk Grotteforbund

Vedlegg:

1. *Forvaltning av karst i Norge sett fra forskerens synspunkt*. Av: Stein-Erik Lauritzen.
2. Kopi fra Nordlands Framtid lørdag 8. januar 1994 om 115 000 år gamle bjørneknokler i ei grotte i Tysfjord.
3. Kopi fra Aftenposten 20.05.1996 om en 2900 år gammel bål plass som i 1994 ble funnet i ei grotte i Ofoten-området.
4. Kopi av artikkel fra Norsk Grotteblad nr. 34 om Daumannshola på Fauske.
5. Kopi av vedtak 6 fra NGFs årsmøte i 1992 (kopierte fra Norsk Grotteblad nr. 25).